

Oponentský posudek

Martin Horyna: Studie k dějinám hudby a hudební teorie v Českých zemích, Brno 2011, 132 s. včetně bibliografie

Habilitation reprezentuje už více než třicet let českou muzikologii, orientovanou zejména na 14. až 17. století, počínaje diplomní prací na FF UK *Hudba a hudební život v Českém Krumlově v 15. a 16. století*. Heuristicky a interpretačně zaměřený muzikolog, pedagog, dirigent a varhaník se etabloval především jako editor hudby české vokální polyfonie a jako analytik a editor hudebně teoretických traktátů domácí provenience. Od roku 1984 připravil celou řadu těchto edic, jak z oblasti polyfonní tvorby českých skladatelů, tak ze sféry hudební teorie a z terénu rožmberského panství, zejména z Českého Krumlova (*Hudební památky minulosti v jižních Čechách*; Michna z Otradovic: *Loutna česká*; Ondřej Chrysoponus Jevíčský: *Bicinia nova*; *Sborník vícehlasých skladeb I - VIII* pro Harantovské slavnosti od 1995); *XXII Hymni quatuor et quinque vocum* (1540–1600); *Dva chorální traktáty z rukopisů klášterní knihovny ve Vyšším Brodě 1 VB 34 a 1 VB 40*; Jan Trojan Turnovský: *Opera musica*; Heinrich Isaac: *Missa Presulem ephbeatum*; Wenceslaus Philomathes: *Musicorum libri quattuor*; *Cantionale Prachaticense* (1610). *Ad noticiam iam musice artis intrare volentibus, Christo igitur Domino moduracionibus psallere volentibus* – Dva středověké chorální traktáty z klášterní knihovny ve Vyšším Brodě; *Officium in Nativitate Domini*. *Graduale ecclesiae Sancti Michaelis Opatoviensis Neo-Pragae.*; *Kancionál z Miletína* (viz heslo J. Spáčilové Martin Horyna v *Českém hudebním slovníku osob a institucí*, http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1001639).

Jako habilitační spis autor předkládá soubor sedmi dílčích pramenných studií: **1.** Česká reformace a hudba, **2.** Kancionál z Miletína, **3.** Hudba minulosti Českého Krumlova a některé charakteristické rysy pěstování hudby v Čechách v období 1500 – 1800, **4.** Rožmberkové a hudba, **5.** Dva středověké chorální traktáty z rukopisů cisterciácké knihovny ve Vyšším Brodě, **6.** *Tractatus de musica* v rukopise knihovny pražské Metropolitní kapituly N 51 a **7.** Václav Philomathes z Jindřichova Hradce: Čtyři knihy o hudbě.

Ačkoliv by se na první pohled zdálo, že se jedná o náhodný soubor studií vznikajících ad hoc na základě účasti v řešitelských týmech vědeckých grantů a vlastního badatelského zájmu, tvoří naopak tyto segmenty posloupnost od úzce specializovaných monografických pojednání typu jediný historický pramen (kancionál, traktát), autor, město, panství, rod až po syntézu a novou interpretaci právě na základě heuristického studia hudebních, teoretických i aktových pramenů. Společně vytvářejí originální průniky do dosavadní domácí hudební historiografie a přinášejí korekce a nové formulace faktografické, vývojové a kontextové povahy. Z nich jsou nejobsáhlejší první dvě kapitoly, avšak největší míru syntetického uchopení představují části 1, 3 a 4.

Zdůrazňuje a dokládá zastoupení a užívání chorálu v kancionálových tiscích na jedné straně a zároveň přítomnost archaické nizozemské polyfonie v utrakvistických tiscích kolem roku 1500 a v literátských dokladech z let 1540 – 1570 nepovažuje za „opoždování“, nýbrž za „vědomou rezignaci na moderní polyfonii“ (34). Po roce 1570 identifikuje zpravidla

pětihlasé skladby Turnovského, Rychnovského, Jevíčského, Pelhřimovského a Montana jako reakce na čtvrtou nizozemskou generaci, zejm. Clemense non Papa. Druhou vrstvu definuje autor po roce 1585 dílem Spongopea Jistebnického, který kolem roku 1590 začal používat dvousborovou akordickou sazbu. Jako komplementární instituci s vlastním repertoárem identifikuje autor zároveň školní sbory s kontinuitou předhusitského chorálu, neliturgického jednohlasu a archaické polyfonie. I *Speciálník*, vznikající před existencí nejstaršího literátského bratrstva (před 1490), obsahuje školský repertoár. Cenný je také závěr o „nadkonfesijních rysech“ a stylových či uměleckých preferencích v hudebním repertoáru domácích reformovaných církví (např. Goudimelovy čtyřhlasé žalmy).

Miletínský kancionál identifikuje autor jako repertoár pro sváteční mešní a hodinkovou bohoslužbu školského provedení překlenující novoutraquistickou písňovou praxi pozdní renesance až ke katolickému manuálu s písněmi Závorky, Michny, Steyera a Holana. Cenná je zejména tabulka konkordancí (67). Zjištěním 19 písařů doložil autor stoletou životnost zpěvníku i univerzálnost středoevropského repertoáru a povýšil tak Miletínský kancionál na unikátní památku hudby ve venkovských Čechách.

V hudební životě Českého Krumlova autor zaznamenal mj. model Viléma z Rožmberka po roce 1552, kdy se instrumentální soubor, reformovaná škola a znovu obnovené literátské bratrstvo spojovaly k mimořádným hudebním produkcím v kostele, na zámku i ve městě i po roce 1600. Považuje tuto symbiózu za typickou i pro jiná města s podobnou konfigurací s tím rozdílem, že krumlovské prameny jsou dochovány ve velkém rozsahu.

Studie Rožmberkové a hudba rekapituluje dosavadní výzkum a slibuje v budoucnosti přesnou identifikaci rožmberských hudebnin na základě Březinova popisu.

Zkoumané vyšebrodské traktáty jsou praktické pomůcky nauky, intonace a mutací, přičemž první autor řadí k typickým monastickým pomůckám středověké provenience v Čechách, Slezsku, Bavorsku a Rakousku. Druhý považuje za školskou, event. univerzitní (?) příručku.

V případě traktátu N 51 exponuje autor cennou kolaci rukopisu a tisku *Flores Musice*, Štrasburk 1488, z níž prokazatelně vyplývá, že pražský rukopis „je zkrácená redakce textu, který byl použit za předlohu prozaického komentáře připojeného ke Spechtshartovým veršům ve štrasburském prvotisku“.

Konečně veršovanou učebnici hudby Václava Philomata z roku 1512 (tisk ve Vídni) vyzdvihuje habilitant jako cenný pramen pro teorii i praxi dobové interpretace, protože se Philomatus prováděním zvláště zabývá a užívá i originální termíny jinde nedoložené (*excentor, occentor, regere, regiment, moderaci, gubernare* pro zpěv a řízení sboru), z nichž nejcennější jsou esteticky chápané výrazy jako *amenuis, decorus, dulcis, hilaris, horribilis, modestus, subtilis, tristis, aptus, rectus* nebo *ritus*).

Ačkoliv na to autor zvláště neupozorňuje, je nápadným společným jmenovatelem všech předložených studií i aspekt školský, resp. pedagogický, a to jak v historických tématech, tak i v analytických pracích s traktáty, tj. vlastně učebnicemi.

Soubor Horynových pramenných studií v úzké návaznosti na edice dosud nepublikovaných pramenů zásadním způsobem rozšiřuje, zpřesňuje a objektivizuje poznání domácích hudebních institucí, lokalit, osobností, pramenů, repertoárových souvztažností a hudební teorie pro moderní hudební historiografii.

Habilitační práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v daném oboru.